15027

Ob Vrsh A. 2 –
15027 III

Sejm czteroletni. Tom I.

Mowy, ustawy i pisma z r. 1788 – 1789.

R. 1788.

1.) Ankwicz Józef 1. 27/X 1788.
2.) Branicki Ksawery 2. 23/X 1788.
3.) Brzostowski Michał 3. 27/X. 1788.
4.) Bzowski Hiacynt 4. 19/VIII 1788.
5.) Chomiński Franciszek 5. s. d. 1788.
6.) Czacki Michał 6. 23/III. 1788. 7. 15/XI 1788.
7.) Czartoryski Adam 8. – s. d 1788.
8.) Górski Stan. August 9. — 24/X 1788.
9.) Krasiński Jan 10. – 22/IX 1788. 11. 4/XII. 1788. 12. s. d. 1788.
10.) Kublicki 13. – 15/XI 1788. 14. s. d. 1788
11.) List przytomnego na sejmie arbitra 15. 4/XI 1788.
12.) Odezwa wolnego obywatela 16. s. d. [1788]
13.) Poniatowski Michał prym. 17. – 27/X. 1788.
14.) Potocki Franciszek Piotr 18. 17/X 1788.
15.) Potocki Stanisław 19. – 27/X. 1788.; 20. 5/XI 88.; 21. 24/XI. 88.
16.) Projekt. podatk. dla powiększenia sił krajowych 22. s. d 88
17.) " do konstytucyi (m. Kalis.) 23. s. d. [1788]
18.) Prośba kahału kazimierskiego do króla i stanów. 24. s. d. [1788]
19.) " szlachty we wsiach Tucznej i Hoszczy 25. s. d [1788]
20.) Raczyński Kazimierz 26. 24/X 1788.
21.) Radziszewski Michał 27. 3/XI 88
22.) Reprezentacya do J. K. Mci przez Marszałków konf. 28. 7/XI 88
23.) Sapieha Kazimierz 29. 8/X. 88
24.) Sokołowski Serafin 30. 27/X 88.
25.) Stanisław August 31. a 7/IX 88 b.) 6/XI c) 6/XI odm. wyd.
26.) Starostwa i królewszczyzny [ustawa] 32. s. d [1788.]

27.) Stroynowski Waleryan 33. 14/XI 88. 34. 25/X. 88
28.) Suchodolski Wojciech 35. 7/X 88; 36. 11/XII. 88 67. 16/II 89
45. 3/XI 88 68. 10/III. 89. 69. 4/VIII 89
29.) Suchorzewski Jan 37. 8/X 88.
30.) Szembek Krzysztof bp. 38. 27/X. 1788.; 39. 13/XII 88; 40 15/XI. 88
31.) Zabiełło Szymon 41. 3/XI. 88; 42. 24/X 88
32.) Zaleski 43. s. d. [1788]
33.) Załuski Teofil hr. 44. 27/X 88; 46. 19/XII 88

Rok. 1789

34.) Butrymowicz Mateusz: Reforma żydów 47. s. d.
35.) Chromiński Kazimierz: Wytłumaczenie praw żydow w Warszawie. 48.
36.) Czetwertyński Janusz 49. 31/III.
37.) Krasiński Adam bp. 50. 28/VIII.
38.) Lustracya dymów i podanie ludności 51. 22/VI.
39.) Ożarowski Piotr 52. 30/I; 53. 15/I.
40.) Poniński Adam: [Pozwy przed sąd sejm.] 54. 26/VIII. M. 55. 29/VIII.
41.) Prawa względem ofiary na powiększenie sił kraj 56. 4/IV.
42.) Prosby m. Krakowa 57. 58. 59. 60. 61. 62.
43.) ~~Uwia~~ Sposób dawania rekrutów w Koronie i W. X. Lit. 63. 7/XII.
44.) Suplika gromady Starostwa Młodzieszyńskiego 70. 8/X.
45.) Turski Wojciech 71. 29/VIII.
46.) Uwagi nad prośbą żydów do Stanów 72.
47.) " [w sprawie oddalenia stanu wojsk. od przywileju obywatelstwa w Polsce 73. s. d 1789.
48.) Wielogłowski Józef 74. 12/I.

PRAWA

56.

Względem Ofiary Wieczystey Prowincyów Oboyga Narodów, na powiększenie Sił Krajowych, i względem Sposobu wynalezienia tey Ofiary z Dóbr Ziemskich i Duchownych w Koronie i w Wielkim Xięstwie Litewskim.

BIBLIOTHECA JAGELLONICA

llll

Pierwsze dnia 6. Kwietnia Roku ninieyszego 1789. do Akt Grodu Warszawskiego podane pod Tytułem:

Ofiara Wieczysta Prowincyów Oboyga Narodów, na powiększenie Sił Krajowych.

GDY w ustanowieniu *Podatku doczesnego* ostrzegliśmy sobie, iż do *trwa-*
łych i wieczystych Podatków przystąpiemy; przeto chcąc nayprędzey usku-
tecznione widzieć to Prawo, My Król, za powszechną Skonfederowanych Sta-
nów zgodą, stanowiemy: iż Dobra Nasze Królewskie uprzywileiowane, w
dożywotnim dzierżeniu zostaiące, które Kwarty opłacaią, dwie Kwarty po-
dług nowey Lustracyi płacić będą, *Expektanci* tak ci, którzy są w Possessyi
Prawa *Expektatywy*, iako i oczekuiący Prawa tego, umieszczeni w Konsty-
tucyach 1775. i 1776. Roku, maią płacić Pułtrzeciey Kwarty, podług nowey
Lustracyi. Z Krolewszczyn zaś Prawem *Emfiteutycznym* w R. 1775. oddanych,
to iest ci, którzy za Prawem *Emfiteutycznym* iuż posiadaią, zaraz po odby-
tey nowey Lustracyi, a ci, którzy dochodzić dopiero będą, od czasu wniy-
ścia w toż Prawo, według teraz nowo nastąpić maiącey Lustracyi, pół-czwar-
tey Kwarty opłacać będą. Z Dobr zaś i Dochodów wszelkich stałych i pe-
wnych Duchownych, gdy Przezacne Duchowieństwo Dwadzieścia od Sta Pro-
centu od swych Dochodów, oraz *Subsidium Charitativum* Prawem 1784 Roku
w *Grodnie* zabespieczone, nie ubliżaiąc dawnym zwyczaiom i obrządkom Ko-
ścioła Naszego, dobrowolnie ofiaruie; My Król, i Stany Skonfederowane
Rzplitey, takową Ofiarę mile przyymuiąc, uprzeymą wdzięczność naszę za
tak hoyne i przykładne nagłych Rzplitey potrzeb zasilenie, naypoźnieyszey
Potomności w Xięgach Praw Naszych podaną mieć chcemy; Plebani iednak
Curam Animarum maiący, którzy więcey nad dwa Tysiące Złotych roczney
pewney i stałey intraty nie maią, i te Klasztory, które Szkoły Publiczne przy-
naymniey o trzech Professorach, i od *Kommissyi Edukacyiney* aprobowane, ko-
sztem swoim utrzymuią, i podziśdzień aktualnie uczą, i uczyć będą, rownie
iako i Zgromadzenia do Edukacyi Publiczney z Reguły i powołania swego
przeznaczone, taki tylko Podatek, iaki na Dobra Ziemskie włożony będzie,
opłacać maią. Tym zaś Klasztorom, które za urządzeniem *Kommissyi Edu-*
kacyiney utrzymywać swym kosztem Szkoły Publiczne podeymą się, *Kommis-*
sya Skarbowa, znioższy się z *Kommissyą Edukacyiną*, uczyni rzeczonym Kla-
sztorom allewiacyą Podatków, w miarę wydatków, na Edukacyą publiczną
od nich podiętych. Fundusze na *Seminaria Diæcesana*, do Edukacyi tylko Ka-
płanow Swieckich, wikaryuszów, Mansyonarzów, *ad Curam Animarum* nale-
żących, i Pięćset Złotych tylko na Osobę dochodu maiących, Szpitale dla

A

Pod-

Podrzutków, Chorych i Ubogich, pod czyimkolwiek dozorem zostaiące, a które całkowity Prowent na opatrywanie Ubogich i Chorych obracaią, oraz Fundusze i Konwikty ubogich Studentów, tudzież Plebanow *utriusque Ritûs*, bez Dziesięciny, *cuiusvis tituli* Summ, i Poddanego, na szczególnych Funduszach samego gruntu zostaiących, od podatku, na teraźnieyszym Seymie ustanowionego, uwalniamy; Klasztory zaś *utriusque Sexûs*, dwa Tysiące Złotych tylko dochodu rocznego na całe Zgromadzenie maiące, Podatek Ziemski tylko opłacać będą.

A że Przezacne Duchowieństwo *cujuscunque Ritûs*, chcąc okazać sprawiedliwość do Intraty każdego *cujuscunque Dignitatis gradûs & tituli* Duchownego stosównie, *Subsidii Charitativi* rozłożenie na nowo uczynić oświadcza; więc stosuiąc się do tak chwalebney Myśli, dozwalamy tenże układ w proporcyą Intrat z Dobr i dochodów stałych i pewnych, wyprowadzić się maiących całego Duchowieństwa (z uwolnieniem od opłaty *Subsidii Charitativi* Plebanow *Ritûs Latini* Tysiąc Złotych tylko Intraty maiących, a Podatek Ziemski opłacać winnych) a to po wynalezieniu Intrat, na Podatek ustanowionego Procentu, na pierwszą Ratę Roku następuiącego 1790. *quo ad Subsidium Charitativum Collegio Episcoporum* uskutecznić, i Taryffy każdey Dyecezyi, *Kommissyom Skarbowym*, Oboyga Narodów, oddać każdy *distinctim* z swoiey Dyecezyi Biskup obowiązany będzie, czego wybieranie, tymże *Kommissyom Skarbowym* zlecamy; *Ruskiego* zaś obrządku Plebanow do opłaty *Subsidii Charitativi* obliguiemy, a natomiast wybieranie *Cathedratici* zakazuiemy pod animadwersyą każdego Sądu. Ponieważ zaś Summy i dobra wszystkie i wszelkie, które od Biskupstw Dyecezyow, Opactw, Kapituł, Klasztorów, i różnych Fundacyy *utriusque Ritus a corpore Reipublicæ* po Roku 1773. odpadłych, za konwencyą z Dworem *Wiedeńskim* Konstytucyą 1786. Roku potwierdzoną, powróciły, do rozrządzenia Rzplitey; Przeto też Dobra i Summy z Ich Prowentami choćby i Kadukami zaięte były (które *exnunc* znosiemy) na Fundusz Woyska obrocone mieć chcemy, i tych dochodzenie *Kommissyi Skarbowey Koronney* zlecamy; Wyiąwszy części przez Nayprzewielebnieyszego Xiążęcia *Prymasa* rozrządzone, których rozrządzeń ważność Decyzyi Naszey zostawuiemy; nie zaymuiąc iednak żadnych Funduszów, Kościołów Parafialnych, Prebend i Altaryi w *Polszcze* będących, Erekcyami dawnemi i Prawami zabespieczonych. Tyle rodzaiów klęsk i utrat, które Oyczyzna Nasza poniosła, wystarczaią do przeświadczenia naszego; Iż oszczędzaiąc na ogólną Kraiu obronę, siebie i wszystko nasze niebezpieczne zostawuiemy, a Przodkow naszych wzbudzeni przykładem, miłość Oyczyzny przekładaiąc nad miłość siebie samych, iednomyślnie postanawiamy, iż wszystkie Dobra Ziemskie Dziedziczne, część dziesiątą stałych i pewnych Intrat do Skarbu publicznego, na utrzymywanie obrony Kraiu, opłacać będą. Lennych zaś i summowych Starostw Dekretami *Kommissyy Seymowych* i *Konstytucyami* zabespieczonych, Tabelle z dowodami Praw *Kommissye Skarbowe Oboyga Narodow*, Nam Stanom Seymuiącym w przeciągu Niedziel sześciu, od Daty obwieszczenia przez *Kommissye* uczynionego, do wiadomości podadzą. Co zaś do Dobr dziedziczno-lennych w Wielkim Xięstwie *Litewskim* będących, zachowuiąc ie w całkowitych prerogatywach, te, które porównane są *Aktem Unii*, *Statutem Litewskim* i Konstytucyami 1661. i 1677. Roku z Dobrami Ziemskiemi opłacać będą dziesiąty grosz, tak, iak Dobra Dziedziczne; Co i do Korony rozciągamy.

Drugie dnia 30. Maja tegóż Roku 1789. do rzeczonych Akt Warszawskich podane, a przez Uniwersał Prześwietney Kommissyi Skarbu Koronnego pod dniem 9. Miesiąca Czerwca tegóż Roku datowany ogłoszone pod Tytułem:

Sposób wynalezienia Ofiary z Dóbr Ziemskich i Duchownych w Koronie i w Wielkim Xięstwie Litewskim.

GDyśmy iuż ku zmocnieniu Oyczyzny Naszey i utrzymaniu Narodowey Wolności części z Dochodów Naszych przeznaczyli iako w obronney Oyczyznie Nas samych bespiecznych widzieć żądamy, tak nie wątpiemy, iż czę-

ści

ści na wspomnioną obronę ofiarowane tym wierniey do Skarbu Publicznego przez każdego Obywatela wnoszone będą, iż uyma z onych staiąc się uymą dostarczeń publicznych, wracałaby Nas albo smutnym powtorzeniom doznanych dotkliwości, albo Nas zniewoliła do czynienia nowych Ofiar Oyczyznie. Takich iednak lubo niespodziewanych chroniąc się doświadczeń dla wyexaminowania ogólnych Intrat z Dóbr Ziemskich, Duchownych i Swieckich, a z nich wyłączenia części na uchwalone Woysko ofiarowanych, do każdego Wdztwa, Ziemi i Powiatu oznaczamy Kommissye. A lubo podług dawnych Praw i zwyczaiów oraz Składu Republikanckiego Rządu wybor Kommissarzy do Obywatelów każdego *respective* Województwa należy, maiąc iednak wzgląd na rychłe zaradzenie potrzeb Rzplitey *pro hac sola vice & nunquam practicanda*; następuiących wyznaczamy Kommissarzów:

PROWINCYA MAŁOPOLSKA.

Do Województwa Krakowskiego. &c.

PROWINCYA WIELKOPOLSKA.

Do Województwa Poznańskiego. &c.

PROWINCYA W. X. LITEWSKIEGO.

Województwo Wileńskie. &c.

1mo. Do każdego Województwa, Ziemi, lub Powiatu, wyżey wyznaczeni Kommissarze ziechać się maią na dzień 1. Lipca, Roku teraźnieyszego Tysiącznego Siedmsetnego Ośmdziesiątego Dziewiątego do Miast *respective* swoich, uwiadomiwszy przez pierwszego Kommissarza poprzedzonemi na dwie Niedziel Innotescencyami o terminie Koleynym przez dnie wyznaczone Parafiów przystępowaniu do Intrat swoich pokazania; Kommissarze zaś czynność swoią naydaley na ostatni dzień Września zakończyć maią.

2do. Kommissarze ninieyszym Prawem wyznaczeni w przytomności Obywatelów przed pierwszym z porządku, a pierwszy w przytomności Kollegów wykonać maią Przysięgę w Rotę niżey przepisaną.

Rota Przysięgi dla Kommissarzów.

,, Ja N. przysięgam Panu Bogu w Troycy S. Jedynemu, iako rzetelnie
,, bez faworu przyiaźni, ani nienawiści, ani nie uwodząc się żadnym da-
,, tkiem, lub obietnicą, każdego Obywatela Intratę stałą, stósownie do zwy-
,, czaiu przy przedaży Dóbr używanego, i podług Opisów teraźnieyszego Pra-
,, wa examinować będę, a gdziebym postrzegł omyłkę, czyli umyślnością
,, zmnieyszenie, lub zataienie, ostrzedz i zreflektować nie zaniedbam, a do-
,, piero po takim ścisłym wyexaminowaniu, Właściciela lub Dyspozytora,
,, do zaprzysiężenia Intraty przypuszczę, oraz wartość Produktów sposobem
,, przy przedaży Dóbr używanym, sprawiedliwie ustanowię, tak mi Boże
,, dopomoż. ,,

3tio. Po zafundowaniu tym sposobem Kommissyi, Kommissarze naprzód ułożą taxę Pańszczyzny, robocizny, lub zboża i wszystkich rzeczy Intratę składaiących stósownie do zwyczaiu Województwa, Ziemi lub Powiatu, oprócz Artykułów po niżey wyłączyć się maiących, aby nie czyniąc odmiennego dla każdey Wsi szacunku, generalney dla całego Powiatu ustanowioney trzymali się Reguły, zachowuiąc do dystynkcyi Powiatów różności ceny, i ich położenia. Jeżeliby zaś nie mogli wszyscy Kommissarze zawsze bydź przytomnemi, obowiązani będą układ między sobą uczynić, i onże podpisać, którzy, w którym czasie ma siedzieć, z ostrzeżeniem: aby zawsze sześciu przy-

 to-

tomnych było, a Komplet naymniey z piąciu, łącząc w to Duchownego iednego, składać się ma; a ieżeliby Duchowny nie ziechał, sami Swieccy Komplet składać będą, prezydować zaś ma zawsze Swiecki, i te obowiązki, oraz układ pod karą oddalenia *ab activitate* na lat sześć, każdy Kommissarz dopełnić powinien, wyiąwszy prawdziwą chorobę, o którey uwiadomić Kommissyą Powiatową, a potym onęż przed tąż Kommissyą Powiatową zaprzysiądz obowiązany będzie, gdyby zaś w którey okoliczności Kommissarze *unanimitate* zgodzić się nie mogli, więc większością zdań decydować maią, a w przypadku równości zdań, Prezyduiący przydaniem swey kreski rezolwować będzie.

4to. Właściciel, Possessor, lub Dyspozytor Dóbr Duchownych i Swieckich, złożyć ma Inwentarz Intraty, a gdzieby Inwentarzy nie było, Reiestra wysiewów wszelkich, lub zbioru na Dworskich Folwarkach podług zwyczaiu Woiewództwa, Ziemi, lub Powiatu, bądź Pańszczyzny, czyli robocizny, i różnych Przychodów trzech lat ostatnich, a ieżeliby kto nie miał trzechletnich Reiestrów, przynaymniey ostatnię dwuletnie, *ad Annum Millesimum Septingentesimum Octuagesimum Octavum inclusive* okazać powinien, a ktoby Rokiem przed Prawem kupił Dobra, z Roku tylko tego, iak dziedziczy, z których Inwentarzów, lub Reiestrów wyciągnięta ma bydź iednoroczna średnia Intrata z Produktów Ziemi, nie mniey z wszelkich pewnych i stałych Dochodów stósownie do zwyczaiu Woiewodztwa, Ziemi lub Powiatu, przy przedażach Dóbr używanego. Za stałe zaś i pewne Intraty te wszystkie Proweniencye rozumiane mieć chcemy, które poniższemi opisami Prawa wyłączone nie będą. A gdy Kommissarze za dokładny uznaią Inwentarz lub Reiestra, i te podpiszą, w ten czas Właściciel lub Possessor, albo w ich nieprzytomności, Kommissarz lub Ekonom wiary godny, a nie w celu czynienia wiadomości z umnieyszeniem Intraty dla uszczerbku Skarbu przyięty, Przysięgę ma wykonać w te słowa: = „ Ja N. przysięgam Panu Bogu w Tróycy S. Jedynemu, iako podana przezemnie Intrata Maiętności N. w niczym na pokrzywdzenie Ofiary dla Rzpltey zmnieyszona i utaiona nie iest, tak mi Boże dopomoż. „ = Oprócz zaś Przysięgi przez Kommissarza, lub Ekonoma, lub Dyspozytora mieyscowego wypełnioney, Dziedzic w różnych Woiewództwach czyli Powiatach maiący Dobra, tam gdzie mieszka w Grodzie, lub Ziemstwie, ma przysiądz, iako Kommissarzom i Ekonomom zalecił, iak naysprawiedliwiey Intratę podać, stósownie do zwyczaiu Kraiu, i podanie takowe Intraty naywiadomszym ludziom polecił, i do podania Intraty na szkodę Skarbu, ani przez siebie, ani przez subordynowane Osoby, nie namówił, a tey wykonaney Przysięgi, gdy Extrakt wyięty odeszle Kommissarzom Powiatowym, Kommissarze przy Klassyfikacyi Intraty Dóbr iego Przysięgę dopełnioną zakonnotuią. Osoby znayduiące się na Funkcyach publicznych, mogą wykonać Przysięgę wyżey przepisaną, w którymkolwiek Grodzie, co się ma rozumieć i o Woyskowych służbą aktualną obowiązanych. Ktoby zaś za Granicą przed ninieyszym Prawem znaydował się, i w czasie odbywaiącey się Kommissyi nie mógł ziechać, za Granicą przed Aktami publicznemi Przysięgę wyżey przepisaną wykonać będzie obowiązany, i zaświadczenie oneyże do Kommissyi Woiewodzkiey przesłać.

Gdy z Kolei Parafii na Kommissarza zasiadaiącego okazanie z Dóbr iego Intraty następować będzie, obowiązany na ten czas oddalić się od zasiadania, i Intratę z Dóbr swych przed Kollegami w Komplecie wyżey opisanym przez siebie lub Kommissarza, lub Ekonoma okazać i zaprzysiądz, a gdy przez Ekonoma Intratę podawać będzie, Przysięgę osobistą, iak inni Obywatele, wykona.

Z Dóbr razem chodzących i w iednę Maiętność lub Klucz złączonych, choćby w kilku Woiewodztwach lub Powiatach, albo Parafiach rozciągaiących się w tym Powiecie i pod tą Parafią, okazana bydź powinna Intrata, w którym Dobra Klucza lub Maiętności pryncypalne leżą, nie zważaiąc na Alternatę. W przypadku zaś gdzie Dobra pryncypalne nie w tym Powiecie leżą, w którym Parafia sytuowana, więc do tego Powiatu należeć będą, w którym takowe Dobra leżą. O czym Kommissye Powiatowe na wzaiem uwiadomiać

się

się powinny. A w zapisywaniu Intraty wyraźnie każdą Wieś lub Folwark, do którego Powiatu lub Parafii należy, Kommissye zapisywać obowiązane będą.

5to. Po takowych dopełnionych Przysięgach, Inwentarz lub Reiestra Intraty podpisuiąc Kommissarze część dziesiątą z stałych i pewnych Dochodów, to iest: tych, które w Przedażach Dóbr na Intratę liczone mi są, zapiszą podług zwyczaiu Ziem, Powiatów i Woiewodztw, w których się te Dobra znayduią. Kommissarze zaś to z Intrat excypować będą, co się przy przedaży za zwyczay do stałey Intraty nie podaie.

6to. Z Fabryk wszelkich Lasowych, Kopalni i innych, z Handlów i Rękodzieł w Dobrach Ziemiańskich i Duchownych, Kommissarze do wyciągnienia Intraty wdawać się nie będą, chyba z tey Pańszczyzny co na nię obrocona bywa, która raz rachować się będzie i ta Pańszczyzna, podług zwyczaiu Woiewodztw, Ziem, i Powiatów ma bydź oceniona, a z niey grosz ofiarowany na rzecz Skarbu Publicznego oznaczony, Propinacya zaś do Intraty rachowana bydź powinna.

A że Przezacne Duchowieństwo Dziesięciny i Meszne w zbożu lub pieniądzach, z Folwarków, z Dóbr dziedzicznych i Duchownych odbierane, do Intrat podawać obowiązane będzie, więc każdemu Dziedzicowi lub Possessorowi, Dziesięcinę i Meszne w zbożu lub pieniądzach z Folwarków, tam gdzie iest wydana z Intrat do wyciągnienia Ofiary podać mianych, Kommissya patrącić.

7mo. Podczas tey zgromadzoney Kommissyi, ieden z Kommissarzów trzymać będzie Protokuł, pod tytułem: *Ofiara na Woysko z Dóbr Ziemskich, tak Swieckich iako i Duchownych Powiatu N.* w którym Protokule Wsi każdey lub Folwarku, Summaryusz Intraty krótko zebraney, zapisany bydź powinien; a ten Protokuł, po zakończeniu ieneralnym i podpisaniu Kommissarzy, ieden do Grodu własnego, drugi do Kommissyi Skarbowey odesłać należy, same zaś Inwentarze i Reiestra Obywatelowi nazad zwrócone, i do konserwacyi onemuż zalecone, w Sprawach Obywatelskich u iakiegokolwiek bądź Sądu, za żaden dowód, lub Dokument brane bydź nie maią.

Co przynależy Dóbr dawniey do Ordynacyi Ostrogskiey należących, Kommissye Powiatowe Intratę z nich całkowitą, podług wyżey opisanego sposobu, bez wytrącenia dziesiątego grosza na Skarb i tey Opłaty, którą teraz czynią, ustanowią i w Protokuł zapiszą. Ponieważ zaś Kommissya Dubieńska Roku Tysiącznego Siedmsetnego Siedmdziesiątego Piątego, dla nie iasney Reguły nierównie do każdego Intraty z tych Dóbr Summę Trzykroć Sto Tysięcy Złotych Polskich applikowała, przeto Kommissya Skarbu Koronnego, co do tych Dóbr zebrawszy całkowitą Intratę z Protokułów Kommissyi Powiatowych, część, iaka należeć będzie na Opłatę rzeczoney Summy Trzykroć Sto Tysięcy Złotych Polskich uproporcyonuie, i do każdych w szczegulności Dóbr przyłączy, a dopiero z resztuiącey Intraty, Grosz Dziesiąty na Opłatę do Skarbu Koronnego zapisze.

8vo. Szlachta żadnych Poddanych nie maiąca, i nie więcey nad Korcy Dziesięć, rachuiąc Korzec po Garcy Trzydzieści dwa wszystkiego ogółem Zboża na Częściach Dziedzicznych wysiewaiąca, oprócz Podymnego, Podatkom ninieyszym podpadać nie ma, Propinacye zaś, i Przychody Pieniężne, lub Osepy pod tę Excepcyą podchodzić nie maią. A że Podatku pewność nie do Osób lecz do Gruntu przywięzuie się, przeto Właściciele Dziedzin, gdy rezygnuią Części swoie, wyrazić w Donacyi powinni Podatku Rzeczypospolitey ilość, aby tym sposobem przy Zmianie Dziedziców nie nikła wiadomość Ofiary na Woysko, co się zastrzega pod nieważnością Donacyi. Gdyby zaś kiedy skupuiący Cząstki małe Dziedzin, oneż powiększył, takowego Kommissya Woiewódzka uwiadomiona od Kancellaryi o zaszłey Tranzakcyi pociągnąć w czasie, będzie mocna, aby *ad normam* ninieyszego Prawa Inwentarz Intraty spisał, i teyże Kommissyi podał, która Kommissyą Skarbową ostrzeże o takowym przybytku Intraty i Dochodu publicznego.

9no. Dobra, które są w Zastawie, lub pod Dożywociem, nie Dziedziców, lecz Zastawników i Dożywotników, do opłacenia Ofiary obowiązanemi czynią, i z tey Opłaty aż do czasu okupna punktualnie dopełnianey żadney bonifikacyi od Dziedzica pretendować nie maią. Tam zaś, gdzie Dziedzic Zastawnikowi względem siebie excepcye w Kontrakcie położył, lub Intratę sobie iaką excypował, lub Addytament sobie rezerwował, tam Dziedzic do Opłaty proporcyonalney rezerwowaney Intraty, pociągany bydź ma.

Gdyby zaś Dziedzic Zastawnikowi Summ na terminie Kontraktem oznaczonym po uczynionym Urzędowym Obwieszczeniu nie wypłacił, i Zastawnik chcący Summy swoie podnieść, Zaskarżenie do Grodu własnego Woiewództwa, Ziemi lub Powiatu o nieuczynienie zadosyć Kontraktowi zaniósł, a po zaskarżeniu Dekret *solutionis* otrzymał, więc od uchybionego Terminu Dekretem oznaczonego, całkowitą Ofiarę Dziedzic Zastawnikowi nadgrodzić będzie obowiązany.

A nie wykupiony Possessor Zastawny zastępuiąc Dziedzica w opłaceniu Skarbowi dziesiątego grosza od Terminu Dekretem *ad Instantiam sui* do wykupna wyznaczonego, zostaiąc w Possessyi, winien będzie zaprzysiężoną Kalkulacyą probować, iż Prowent z Dóbr Zastawą trzymanych, po odtrąceniu na rzecz swoią Prowizyi siedm od sta, nie wystarcza na opłacenie Skarbowi Podatku, w przeciwnym bowiem przypadku żadna bonfikacya od Dziedzica żądana bydź nie może. Gdyby zaś Possessor Zastawny nie żądał powrócenia dziesiątego grosza Ofiary od Dziedzica, nie będzie, podług dawnych Praw o Zastawach stanowionych, do Kalkulacyi pociągany.

10mo. A gdy z Dóbr Szlacheckich z Intraty Stan Rycerski grosz dziesiąty od sta, a zaś z Dóbr Duchownych, Stan Duchowny groszy dwadzieścia także od sta na potrzeby Rzeczypospolitey, szczególniey na utrzymanie Woyska ofiarował, a w Kraiach Państw Rzeczypospolitey Naszey, Miasta różne i Przedmieścia, tak Królewskie iak Duchowne, oddzielne Wsie i Folwarki za różnemi Przywileiami, tudzież Mieszczanie w Miastach i Przedmieszczanie po kilka Włók roli trzymaią i posiadaią, przeto czyniąc sprawiedliwość w Podatkowaniu z wszystkich Wsiów do Miast należących, a z Włók i Półwłoczków przez Mieszczan w Miastach trzymanych (oprócz Miast w Wielkim Xięstwie Litewskim osobny Podatek opłacaiących z Gruntu po skassowanych Magdeburgiach) grosz dziesiąty z Intraty wszelkiey stałey na wzór Dóbr Ziemiańskich do Skarbu Rzeczypospolitey odtąd wnoszony mieć chcemy, i podawanie takowych Intrat w całey Koronie i w Wielkim Xięstwie Litewskim, podług porządku dla Dóbr Szlacheckich w przystępowaniu do Klassyfikacyi, i w podaniu Intraty przepisanego, postanawiamy.

11mo. Zabespieczaiąc niezawodność przychodów dla Skarbu Rzeczypospolitey z Dochodów Duchownych, równie iak i od Intrat z Dóbr Ziemskich i nie zmnieyszaiąc bynaymniey Dochodów Dziedzicznych dla Rzeczypospolitey przez Lokacyą Summ Duchownych, od których osobna, iako Duchownych Opłata do Skarbu Rzeczypospolitey następować powinna, iako też zapewniaiąc sprawiedliwość w prędkim i niezawodnym odbieraniu resztuiących Czynszów i Prowizyi Stanowi Duchownemu od kogóżkolwiek przychodzących, stanowiemy: Iż każdy Właściciel i Possessor Dóbr Ziemskich Summy Wyderkaffowe czyli Funduszowe podnieść się mogące, Duchowne, potrącać z Intrat Dziedzicznych nie będzie mocen; Czynszowe zaś lub Zapisowe wieczyście dla Kościołow do Dobr przywiązane, i na nich zabespieczone maiący, z Intrat Dziedzicznych potrąciwszy, grosz z Prawa wyznaczony według różnicy Dochodu dla Rzeczypospolitey z Funduszu Duchownego do Skarbu składać, resztę zaś takowych Czynszów albo Prowizyi Duchownym Osobom, komu należą, punktualnie wypłacać będzie; gdyby zaś kto reszty Czynszów, lub też Prowizyi po odtrąceniu należytości Duchowney dla Skarbu Rzeczypospolitey, Duchownym nie opłacił, takowy od uchybionego Terminu, za karę po pięć od sta opłacać będzie obowiązany, od czasu Oblaty teraźnieyszego Prawa.

12mo.

12mo. Jako zaś Kommissya obowiązana iest do pilności, żeby żadna czyiażkolwiek osiadłość opuszczoną nie była, tak Właściciele i Possessorowie w czasie z Kolei na siebie przypadaiącym, zaniedbać podania Inwentarzów, lub Reiestrów swoiey Intraty nie będą powinni, i gdyby kto znalazł się taki, któryby obowiązku tego uchybił, Kommissya przez Woźnego rekwirować go będzie, a gdyby po czasie rekwizycyi, (która w Aktach Ziemskich lub Grodzkich oblatowaną ma bydź,) w przeciągu czterech tygodni rekwirowany sam nie stanął, lub nikogo do okazania Intrat nie zesłał, Kommissya lustracyą z Osób trzech przez siebie wybranych, na Grunt do wyprowadzenia Intraty zeszle, którą przez Lustratorów przed sobą złożoną wyexaminuie, i przysiądz Właścicielowi, lub Domowemu, podług wyższych ostrzeżeń, zesłanemu rozkaże, dla lustruiących zaś nadgrodę z sprawiedliwości wynikaiącą na Dobrach lustrowanych przyzna, i lustruiącym na piśmie wyda, za którym lustrowany, iak za Inskrypcyą *liquidi Debiti*, odpowiedzieć Lustruiącym obowiązany będzie, takowy zaś, któryby dobrowolnie Intraty podług przepisu Prawa nie podał, a z tego powodu Kommissya Woiewódzka przynaglona byłaby do zesłania z pomiędzy siebie Lustratorów na Grunt, wtedy każdy Lustracyą do siebie ściągaiący za karę podwóyny Prowent z Dobr wyciągnięty przez lat cztery do Skarbu Rzeczypospolitey wnosić powinien.

Gdyby zaś kto nie tylko do Kommissyi po Rekwizycyi nie stanął, ale i Lustracyi nie dopuścił, albolitéż przeciw Kommissyi Woiewódzkiey i pomocy Woyskowey targnął się, i tę wypierał gwałtownie, takowy iako nieprzyiaciel Oyczyzny, Prawu nie posłuszny, Własność w Oyczyznie utraci, a Maiątek iego *plus Offerenti*, na wieczny Czyńsz przez tęż Kommissyą przedany na użytek Skarbu zostanie, sposobem na Licytacyą Starostów opisanym, do czego pomoc Woyskowa przez Kommissyą u nayblizszey Kommendy rekwirowana, dodaną ma bydź.

13tio. Z Dóbr po zniesionym Zakonie Jezuickim Dziedzicznie posiadanych, nie potrącaiąc Procentu od Summ Kapitalnych za szacunek Dóbr ustanowionych, od całey Intraty, tak iak z Dóbr Ziemskich dziesiąty grosz do Skarbu Oboyga Narodów wnoszony, i ten przez Kommissarzy po Woiewództwach, Ziemiach i Powiatach, teraz ustanowionych, przyimowany mieć chcemy, wolne przy tym złożenie Summ Kapitalnych, Dobra tey natury ciążących w każdym czasie *prævia quietatione & evictione*, dozwalamy za wiadomością i dołożeniem się Kommissyi Edukacyiney. Procent od Summ Po-Jezuickich na Dobrach będących, iako iuż w Dziedzictwo obróconych, w Koronie i w Litwie po pięć od sta, odtąd żeby był opłacany, mieć chcemy, co i o Summach Oryginalnych po Jezuitach pozostałych rozumiane ma bydź, gdyby iednakże od Summ Po-Jezuickich Kapitalnych, Rękodaynych, Zapisowych, lub z szacunku Dóbr Po-Jezuickich wynikaiących, inni Obywatele Kraiowi większy Procent siedm od sta nieprzewyższaiący, z równym bespieczeństwem i zaświadczeniem od Kompletu Sądu Ziemskiego, lub Urzędu Grodzkiego, o pewności Maiątku Obywatela o Summę Po-Jezuicką konkuruiącego (w czym odpowiedź o bespieczeństwie Ewikcyi na Osoby zaświadczaiące Sądowe wkładamy) ofiarowali, wolne onych podniesienie w każdym czasie za Awizacyą przez Kommissyą półroczną, na Termina zwyczayne *respective* Prowincyi ostrzegamy, pierwszość iednakże utrzymania się przy Summie Kredytorowi pierwszemu równie ofiarowany od kogo innego Procent determinuiącemu, zachowuiąc.

14to. Ponieważ Rzeczypospolitey potrzeby wymagaią nieodbicie, ażeby ustanowiona na ninieyszym Seymie z Dóbr Ziemskich i Duchownych stała Ofiara, całkowicie do Skarbu Rzeczypospolitey za Rok bieżący Tysiączny Siedemsetny Ośmdziesiąty Dziewiąty, wniesiąną była, przeto takowemu wniesieniu całorocznemu Prowentu w Roku teraźnieyszym Ratę Septembrową przeciągaiąc ią *ad Ultimam Octobris*, przepisuiemy, i potrącenie Ofiary Doczesney każdemu Obywatelowi w Koronie przez Skarb Rzeczypospolitey ostrzegamy; w Roku zaś przyszłym Tysiącznym Siedmsetnym Dziewiędziesiątym, i w każdym potym następnym Roku dawnych Podatków wnoszenie

 w Ratach

w Ratach Marcowey i Septembrowey, a zaś teraz nowo ustanowionych w Ratach Stycznia i Czerwca, postanawiamy, i w tey mierze Urządzenie Kommissyi Skarbu Koronnego przepisać polecamy. Co i do Wielkiego Xięstwa Litewskiego w równym sposobie rozciągamy.

Stanisław Nałęcz Małachowski Ref: W. K. Seymowy i Konfederacyi Prowincyy Koronnych Marszałek.

Kazimierz Xiąże Sapieha Jenerał Artylleryi Litt: Marszałek Konfederacyi W. X. Litt:

J. xix. 33.

SEJM

CZTEROLETNI

MOWY USTAWY

I PISMA

I

1788-89